

ROMANTİKTE POSTMODERNE BİR İNSAN OLARAK ROMAN KAHRAMANININ ÖLÜMÜ*

Fatih YALÇIN**

ÖZET

Her kuşak kendi tercümesini yapar.

T.S. Eliot

Bu çalışmada tarihsel süreç içerisinde hayatla edebiyat ilişkisi gerçeklik bağlamında değerlendirilmiş edebiyat metninde insanî duruş ve insanın varlığı problemi irdelenmeye başlanmıştır. Neredeyse insanlık tarihi ile eşzamanlı olarak ortaya çıkmış olan sanatsal etkinliklerin insanın insanla, insanın doğayla ve insanın eşya ile ilişkisinde yaşanan değişime paralel olarak yaşadığı etkileşimin sonucunda uğradığı dönüşüm tespit edilmeye çalışıldı. Sonuç olarak Tanrı merkezli dünya algısından aklın öncelendiği insan merkezli dünya algısına ve insanın merkezi konumunu kaybettiği bugünkü duruma geçiş sürecinde genelde sanat eseri özelde ise edebiyat metninin insan aleyhine gelişen yeni duruma çok kolay uyum sağladığı iddia edilmiştir. Her geçen gün insanî olanla ilişkisi zayıflayan edebiyat ve daha özelde bir edebi tür olarak roman genel edebiyat okurundan da uzaklaşmış daha elit bir okur kitleye hitap eder hale gelmiştir. Gasset'in "sanatın insansızlaştırılması" diye ifade ettiği bu durum özellikle roman türü için roman kahramanları üzerinden kolaylıkla takip edilebilecek bir süreçtir. Bir anlamda insanın itibar kaybı olarak değerlendirilebilecek bu süreç insan merkezli dünyanın insanlığı mahkûm ettiği acıların doğrudan ilgilidir ve bu acı tecrübelerinin insanın kendi türüne karşı geliştirdiği güvensizlik duygusunu körüklemekle sonuçlanmıştır. Romanın insani olandan ve dolayısıyla insandan uzaklaşmasının arka planında yatan temel gerekçe de bu acılardan, gerçek dünyanın onu sürüklediği bunalımlardan uzaklaşma duygusudur. Bir anlamda kendisine, kendi türüne yabancılaşan insana bir edebi tür olarak roman da yabancılaşmıştır.

Bu yabancılaşma sürecinin sonunda bir edebi tür olarak romanın insansızlaşması sonucu beraberinde "roman öldü mü?" sorusunu gündeme getirmiştir. Geleneksel romanın insan merkezli yapısının çökmesi bu sorunun sorulmasının temel kaynağını oluşturur. Elbetteki roman ölmüştür. Ama rahatlıkla ifade edilebilir ki bir roman

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr. Bayburt Üniversitesi Bayburt Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü, El-mek: fyalcin@bayburt.edu.tr, fatihyalcin@hotmail.com

kahramanı olarak insan ölmüştür. Bu ölüm ilanı bir edebi tür olarak romanı öldürmese de çok farklı bir forma sokmuştur. Bir anlamda insanı kendi yaşam alanından dışlayan roman türü hayata tuttuğu aynayı kendisine çevirmiş, kendi kendini konu edinir olmuştur.

Bu değişim süreci sadece roman kahramanını değil genel anlamda sanatçı özel anlamda ise roman yazarını da değişime uğratmıştır. Bir anlamda büyük iddiaların adamı, toplumu kendi dünya algısı yönünde eğitime ve değiştirme amacındaki roman yazarı, romanda olduğu gibi kendi dünyasına dönüş biçiminde bir kaçışa yönelmiştir. (Şaylan, 2009: 112) Aslında bu durum aydınlanma düşüncesinin yazara yüklediği misyonun iflas etmesinin bir sonucudur. Bir anlamda bu sonuç, tanrı merkezli dünyadan insan merkezli dünyaya geçiş sürecinde insana yüklenen ağır sorumluluğun altında kalan insanın yaşadığı travmatik bir sonuçtur. İnsana aydınlanma düşüncesi ile vadedilen mutluluk ve refah gerçekleşmemiş aksine insanlık yaşanan iki dünya savaşının neticesinde acılara mahkûm olmuştur. Vadedilen ve yaşanan arasındaki makasın açılması aydınlanma misyoneri gibi çalışan yazarların aydınlanma düşüncesi ve kendi kendileriyle yüzleşmeleri sonucunu doğurmuş bu yüzleşme süreci öncelikle hayal kırıklığı ve ardından yazarın bir fetih ve mühendislik alanı olarak gördüğü gerçek hayattan geri çekilmesi, kendine ve doğal olarak eserine dönmesiyle sonuçlanmıştır. Bütün bu süreç neticesinde yazar hem güven hem de özgüven kaybına uğramıştır.

Güven kaybı okurla yazar arasındaki ilişkiyi yazar aleyhine bozmuş, bir anlamda yazarı kendi yalıtılmış dünyasında yalnızlığa mahkûm etmiştir. Neredeyse geleneksel romanın tanrı yazarı yazdıklarına muhatap bulamaz hale gelmiştir. Aslında bu süreç yazarın da aydınlanma düşünürlerinin ihanete uğramasıyla doğrudan ilgilidir. Aydınlanma düşünürlerinin sözcüsü ve misyoneri gibi çalışan geleneksel yazarın, onlardan ilhamla okura vadettiklerinin gerçekleşmemesi aksine insanlık açısından daha fazla acılı, daha fazla ölümlü açlığın ve güvensizliğin hüküm sürdüğü bir dünya insanlığı bunalıma sürüklemiştir. Bu bağlamda popüler romanın yaygınlaşmasını bir anlamda yazarın genel geçer okurla barışma, onu dikkate alma fildişi kuleden feragat edip insan içine çıkma gayreti olarak da değerlendirebiliriz. Bu süreç yazarın kendi türüyle arasında açtığı mesafenin kapanması, kendisinin de bir insan olduğunu hatırlaması, özüne dönüş sürecidir. Fakat bu öze dönüş süreci, yazarın bireyselleşmesini de beraberinde getirmiştir. Bu bireyselleşme ise yazar ile okur arasında farklı sorunların ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Yazarın bireyselleşmesinin ortaya çıkardığı en önemli sorun edebiyat eserinin anlam(sızlık)ı sorunudur. Okur, yazarın bireysel dünyasından devşirdiği ve bir bakıma şiirin diliyle imgeleştirdiği dünyayı anlamakta zorlanır, o dünya içerisinde kendine yer edinme imkanı bulamaz hale gelir.

Özgüven kaybı ise -ki bu özgüven zaman zaman kibire, kendini insanüstü bir varlık konumuna oturtmaya (tanrı yazar) kadar varmıştır-yazarı insanileştirmiştir. Kibir mütevazılığa, tanrılık iddiası insaniliğe dönüşmüştür. Artık o büyük iddiaların kahramanı, bir toplum mühendisi değil, kendi sıradan yaşamının, özlemlerinin ve bunalımlarının yazarıdır. Kendi türünü oluşturan diğer herkes gibi

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

dünyaya karşı güvensiz, dünyanın verdiği acılardan rahatsız, gelecekle ilgili kaygı taşıyan bir “insan”dır. Dünyada işlerin insan adına iyi gitmediğini farkındadır. Modernleşme sürecinin tartışılmaz kıldığı yeni insanlık değerlerini sorgular, gelenekle yeniden ve sağlıklı bir ilişki kurmanın derindedir. Ancak, toplumsal hayattan uzaklaşması, kendi iç dünyasına yoğunlaşması onu okurdan iyice uzaklaştırmış, edebî faaliyetlerinin küçük bir azınlığa hitap etmesinin önüne geçememiştir. Bu sonucun ortaya çıkmasında televizyon ve sosyal medya gibi iki güçlü rakiple baş edememesinin de etkisi büyüktür. Yazılı olanın görsel olanla mücadelesi sürekli görsel olanın lehine gelişmiş, yazılı olan sürekli değer kaybetmiştir.

Sonuç olarak roman kahramanının, yanında anlamın ve ortak dilin de ötelendiği, kaybolmaya yüz tuttuğu bir dönemin içindeyiz. Artık 20. yüzyılın sonlarından itibaren ortaya çıkmış çok farklı edebiyat eserleriyle karşı karşıyayız. Okurun kafasını allak bullak eden bu eserler okura yeni bir dünyanın kapılarını aralıyor. Postmodern edebiyat ise bu kafa karışıklığını artık bir üslup özelliğine dönüştürmüş, çelişkileri kabullenmiş, yaşanmakta olan kaosu olduğu gibi sergilemekle yetiniyor. İdeal insan yerine yaşanan bu kaosu en derininde hisseden kafası karışık sıradan insanların boy gösterdiği, çelişkileriyle beraber yaşadığı bir yer romanın dünyası. Bu insanlar, dünyayı değiştirmek gibi büyük iddiaların yanına yaklaşımadan kendi küçük hayatlarında, gelgitler içinde ve kafası karışık bir şekilde yaşamaya devam ediyor. Ki uzun zamandır ortaya konan örnekler bu değersiz konumunu bile kaybetmek üzere olduğunun sinyallerini veriyor. Uzun zamandan beri Gasset’in de ifade ettiği gibi resim sanatı üzerinden gidersek amaç insandan, evden ya da dağdan apayrı bir şey değildir ancak çizilen adam insani özellikleri neredeyse tamamen yok edilmiş bir adam, ev gerçek hayatta içinde kendimizi güvende ve rahat hissettiğimiz ev değil, dağ bildiğimiz dağ değil. Tarihi, bilimkurgu ve fantastik romanların ağırlık kazandığı edebiyat dünyasında zamanın ibresi de geçmişten ve gelecektekenden yana. Bugünü bir anlamda realiteyi temsil eden “şimdi” bir kayıp zaman olarak siliniyor hafızalardan. Zamansal kaçıışı temsil eden bu süreç insani olandan uzaklaştırıyor romanı. Piyasa ilkelerinin her alanında hâkim olduğu bir dünyada itibarını kaybeden insanın dramını edebiyat eseri üzerinden takip edebilmek mümkün. İnsansız bir sanatın ve özelde edebiyatın yaşayıp yaşayamayacağı veya kendisine nasıl bir çıkış yolu bulacağı ise ayrı bir tartışma konusu.

Anahtar Kelimeler: Modernizm, Postmodernizm, Roman Kahramanı

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

DEATH OF THE PROTAGONIST AS A HUMAN BEING, FROM ROMANTICISM TO POSTMODERNISM

STRUCTURED ABSTRACT

In this study, the relationship between life and literature within the historical process was assessed in the context of authenticity and the problem of human existence and human presence in literary texts were discussed. The evolution of artistic activities, which emerged simultaneously with the history of mankind, as a result of the interaction in parallel with the changes in the relations between man and man, man and nature and man and object was tried to be identified. As a result, it was asserted that a work of art, a literary text in particular adapts very easily to the new situation growing against man in the transition phase, from God-centred to anthropocentric perception of world where reason is prioritised and man lost his central position. Literature, novel as a literary genre in particular, the relation with human of which is weakening each day has diverged from the ordinary reader and it has become addressing to a more elite audience. This situation, which Gasset describes as “dehumanisation of art”, can be seen easily through the protagonists, especially in the novel genre. This process, which can be described as man’s loss of reputation in a sense, is directly related to the sufferings that mankind was doomed by anthropocentric world, and it resulted in fueling the mistrust against his own kind, developed by those sufferings. The rationale of novel’s alienation of humanitarian values and thus man is the sense of escape from the sufferings and depressions that he was dragged into by the real world. In a sense, man who alienated himself and his own kind was also alienated by novel as a literary genre.

It evokes the question “Has the novel died?” as a result of dehumanization of the novel as a literary genre in the end of the alienation process. The collapse of the anthropocentric structure of the traditional novel constitutes the fundamental source of this question. The novel certainly is not dead. However, human as a novel character can easily be claimed to be the dead. The announcement of this death changed the novel into a new form though it does not kill the novel. In this sense, the novel excluding human from his own living space repositions the mirror toward itself and begins to handle itself as a subject.

This process of change not only affected the novel character but also the artist in general terms and the author in specific terms. The author who is, in one sense, a man of huge claims and aims to educate and change the society in the direction of his world of perception tends to escape into his own world as in the novel. (Şaylan, 2009: 112) Actually, this is the result of failing the mission assigned to the author by the thought of enlightenment. In other words, this is a traumatic consequence experienced by man who is overwhelmed by the heavy responsibility in the process of transition from god-centred world to the human-centred world. The happiness and wealth promised through enlightenment process come to nothing, contrarily, humanity suffered from two world wars. Getting bigger the difference between the

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

promised and the experienced enable the authors who work like enlightenment missionaries to face themselves and the thought of enlightenment. The confrontation results in the disappointment, the withdrawal from the real life seen as a field of conquest and engineering and return to him and his natural work. As a consequence of this process the author loses confidence and self reliance.

The loss of confidence does harm to the relationship between author and reader, that is, it sentences the author to the loneliness in his isolated world. The god-like writer of the traditional novel almost comes to the conclusion that he cannot find someone to address. This process has direct relationship with the betrayals of both the authors and enlightenment philosophers. The fact that the promises given by the traditional authors who are inspired by the enlightenment philosophers and work as a spokesman and a missionary of them come into nothing drags the human into a world including more pain, death, hunger and mistrust. In this sense, popular novel's becoming widespread can be handled as the author's reconciliation with the readers, taking the reader into consideration and as an effort to go out in public by leaving ivory tower. This is the process that enables author to close the gap between his genre and himself, to remember himself as a person and to return to his self. Yet, the process of returning to his self triggers the individualization of the author. This individualization causes the existence of different matters between the author and the reader.

The most important problem for the individualization of the author is the meaning(less) of a literary work. The reader has difficulty in grasping the world that is conveyed by the author's own world and imaged via the language of the poem; he cannot find a possibility of placing himself into that world.

The loss of self confidence – which extends to pride, to the position of superhuman (god-like author) - humanizes the author. The pride turns into lowliness and god-like allegation to humanization. The hero of these huge claims is not a community engineer any more but the author of his ordinary life, his longing and depression. He is a “human” worrying about the future, disturbed by pains of the world, having no faith in the world like everyone forming his own culture. He is aware of the fact that nothing goes well in the name of individual. He questions new value of humanity made indisputable by modernity process and makes an effort to be in a healthy contact with the tradition again. However, his breakthrough from social life and concentration on his inner life make him far away from the reader and he cannot prevent his literary works from addressing the minority. The effect of his failure on coping with the two powerful rivals like television and social media is significant for revealing this result. The struggle of the written with the visual always develops in favor of the visual and the written always loses its value.

Consequently, there exists a period in which meaning and common language along with the characters of the novel are ignored and lost. The readers face quite different literary works having emerged only after the end of twentieth century. These works making the readers confused open the doors of a new world. Also, postmodern literature

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

transfers this confusion into a style, accepts the contradictions and is contented with portraying the chaos as it is. The world of novel is a place where complicated and ordinary people- feeling the chaos deeply- live together with their contradictions instead of ideal people. These people keep living in their small worlds complicatedly and confusedly without approaching the claims like altering the world. The examples discussed for a long time indicate that he is about to lose even his worthless position. To mention about painting art, as Gasset claims, the aim is not apart from man, home or mountain; yet, the man portrayed is the one whose humanistic characteristics are nearly destructed, the house portrayed is not the place in which people feel secure and comfortable in real life and the mountain is not the mountain as it is. In literary world where historical, science fiction and fantastic novels gains importance, the cursor of the time is in favor of past and future. "Now" representing today and, in one sense, reality is erased from the memories as a lost time. This process symbolizing temporal escape estranges the novel from the human. A literary work makes it possible to follow the dram of human losing his respect in the world dominated by market principles. Whether the art without man and specifically literature keeps alive or how it finds a way out is another issue of conflict.

Key Words: Modernism, Postmodernism, protagonist

Sanat eserinin gerçeklikle olan ilişkisi sanat eserlerinin ortaya çıkmaya başladığı ilk günden bu güne gündemi meşgul eden bir konudur. Bu ilişki biçiminin nasıl olduğu ya da olması gerektiği konusunu belirleyen temel ölçütler ise ilhamını sanat eserini besleyen zaman, toplum, çevre gibi temel dinamiklerden alır. Aydınlanma Çağı'nda bilime, teknoloji ve ilerleme fikrine "sonsuz güven" duyan ve yeni bir gerçeklik duygusuna inanan insanın oluşturduğu edebiyat da bu "yeni gerçeklik anlayışı"nın etkisi altında gelişir (Gözütok, 2011, p.1168). Sanat eserinin dışsal etkenlerden tamamen bağımsızlaşmasının, kendi kendini konu etmekle yetindiğinin iddia edildiği postmodern zamanlarda bile onu bu dış etkenlerden bağımsız bir şekilde değerlendirmek çok da mümkün gözüküyor. Ki söz konusu olan romansa "gerçeklik" önemli bir belirleyici olarak kendini gösterir.

Gerçeklikle olan bağı oldukça zayıf olan ve birtakım edebiyat tarihçileri tarafından roman türünün ilk örnekleri ya da kaynağı olarak gösterilen romansların romandan farklılığı gerçeklikle olan ilişki biçimidir. Bu bağlamda roman tarihçileri on sekizinci yüzyıl romancılarını önceki kurmaca yazarlardan ayıran temel karakteristik özelliğin "gerçekçilik" olduğunu söylemişlerdir (Watt, 2006, s.10). Doğal olarak sanatın gelişme çizgisini yönlendiren etmenlerin başında gerçekle kurduğu ilişki gelir (Ecevit, 2004, s.17). Bundan sonraki süreçte de sanatın gerçekle ve doğal olarak hayatla olan ilişkisi tartışmasında iki ana yaklaşım söz konusu olmuştur. Bunlardan ilki sanatı; insan tarafından kendi kanunlarına göre yaratılan, sadece sanatçının hayal gücüne hitap eden, kendi varlığı dışında hiçbir amaca hizmet etmeyen, kendi kendine yeterli ve tutarlı, bilimsel bir bileşik olarak kabul eder. İkinci yaklaşım ise sanatı hayatın eleştirisi olarak kabul eder ve sanatın, insan tecrübesini yansıtmak gibi bir sorumluluğu olduğu ve kendi amacını kendi içinde taşımak şöyle dursun, aksine kültür içinde etkin bir güç olduğunu iddia eder (Stevick, 2004, s.311). Her ne kadar modern zamanlarda bir edebiyat türü olarak romanın gerçekle olan ilişkisi gerçeklik aleyhine değişmişse de her sanat eserinin az veya çok gerçeklikle olan ilişkisi devam etmektedir. Her sanat eğilimi kendi gerçeğini anlatır, bu nedenle de gerçekçidir (Ecevit, 2004, s.17).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Sanat eserinin özelde ise romanın hayata tutulmuş bir ayna olarak değerlendirildiği bir dönemden romanın yine kendisine ayna tuttuğu bir döneme geçerken bu dönüşümü sağlayan temel etkenlerin insanın tarihsel süreç içerisindeki değişimi ve dönüşümüyle eş zamanlı olarak değerlendirilmesi daha sağlıklı sonuçlara ulaşmamızı sağlayacaktır. Bu bağlamda romantikten postmoderne bir insan olarak kahramanın ölümü başlığı, zaman zaman toplumsal dönüşüm kavşaklarına uğramayı zorunlu kılacak, zaman zaman da bu dönüşüm kavşaklarının öncüsü olarak edebiyatı ve özelde romanı ön plana çıkaracaktır. Lukacs, romanı “yozlaşmış bir arayışın, daha geniş bir ifadeyle; kendisi de yozlaşmış olmasına rağmen, farklı bir seviyede gelişimin ve farklı bir şekilde varlığını sürdüren bir dünyada, sahil (otantik) değerlere ulaşmak için yapılan bir arayışın tarihidir” (Goldmann, 2005, s.18) şeklinde tarif ederken romanın bu özelliğine vurgu yapmakla kalmaz ona, “sahih değerlerin arayıcılığı” gibi toplumsal bir görev de verir. Sonuç olarak her roman, içinde bulunduğu şartların ürünüdür. Her sanatçı içinde yaşadığı tarihsel kesitin hayata ve insana ilişkin sorulara verdiği doğabilimsel ve düşünsel yanıtlara paralel olarak estetik değer ölçütleri çerçevesinde biçimlendirir eserini (Ecevit, 2004, s.17). Genelde eserin ortaya çıktığı tarihsel kesit ve özelde yazarın beslendiği kültürel havzanın gerçeklik algısı sanat eserinin hem biçim hem de içerik açısından belirleyicisidir.

Tarihsel süreç içerisinde gerçeklik algısındaki değişimin birçok sebebi vardır. Bütün değişimlere rağmen sanatçı dünyayı kendi gerçeklik algısının sınırları dahilinde görmeye ve yorumlamaya devam eder. Birer okur olarak bizlerin sanat eserini gerçek dışı bulduğumuz zamanlarda bile sanat eserinin gerçeklikle sıkı bir bağlantısı vardır. Bu bağlantının niteliğini belirleyen şey sanatçının nerden ve hangi değer ölçütlerinden beslenerek baktığıdır. Ecevit, bu farklılaşmayı tarihsel süreç içerisindeki değişim üzerinden takip eder:

“Gerçeklik anlayışı; başlangıçta mitosların, sonra felsefenin/teolojinin ve giderek bilimin verileriyle biçimlenmiştir. İçinde yaşanan dönemin kozmolojik görüşü, tarih boyunca sanatın gelişme çizgisini etkilemiştir. Tarihsel bağlamda insanoğlu, Ptolemaios’un dünya odaklı görüşünden, Galileo ve Copernicus’un güneş odaklı evrenbilimine ulaşmış; oradan da, üzerinde yaşadığı dünyanın, milyarlarca yıldızdan birinin çevresinde dönmekte olan orta boy bir gezegen olduğu görüşünde karar kılmıştır.” (Ecevit, 2004, s.18).

Gerçek anlayışındaki bu değişimi sanat eseri üzerinden takip edebilmek mümkündür. Sanat eseri, denge ve simetrinin ön planda olduğu Antik Yunan gerçekliğinden dinsel bakış açısının belirlediği ortaçağ gerçekliğine, din kaynaklı gerçeklik anlayışından aklın ve bilimin yönlendiriciliğine teslim olmuş modern gerçekliğe ve son olarak aklın ve bilimin vaat ettiği ilerleme idealinin insanlığa verdiği acıların etkisiyle aklın ve bilimin iktidarının sarsıldığı postmodern gerçekliğe, tüm değişim öyküsünü okuyabilme imkânını verir bize. Gasset’in bu konudaki düşünceleri de ilgi çekicidir

“Gerçekten de her tarihsel çağın tüm dışavurumlarında kendi kendisiyle sınıksız bir dayanışma içinde bulunuşu şaşırtıcı, gizemli bir şeydir. En değişik sanatlarda aynı esin, aynı biyolojik biçim nabız gibi atar. Genç müzisyenin hiç farkına varmaksızın seslerle gerçekleştirmeyi amaçladığı şey, çağdaş olan ressam, şair, tiyatro yazarıyla aynı estetik değerdedir. Ve bu sanatsal anlam tıpkılığı, kaçınılmaz biçimde aynı toplumsal sonucu verecektir.” (Gasset, 2012, s.20).

Roman, her ne kadar kökleri biraz daha geçmişte bulunabilirse de, modern çağın ürettiği bir edebi türdür. Bugünkü yapısı ile ortaya çıktığı zamanki yapısı arasında çok fark olsa da her şeye rağmen bu değişim sürecini takip edebilmek, ilk örnekle son örnek arasında bağlantı kurabilmek mümkündür. Kundera, romanın doğuşunu şu sözlerle açıklar:

“Tanrı kâinatı ve değerler düzenini yönettiği, iyiyi kötüden ayırdığı ve her şeye bir anlam verdiği yeri yavaş yavaş terk ederken, Don Kişot evinden çıktı ve artık dünya tanınmayacak hale

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

geldi. Dünya ilahi yargıcın yokluğunda birden kuşku verici bir bulanıklığın içinde kaldı; tek ilahi gerçek insanların paylaştığı yüzlerce görece değer halinde parçalandı. Böylece Modern Çağ'ın dünyası, onunla birlikte de yansıması ve modeli olan roman doğdu.” (Kundera, 2009, s.18).

Kundera'nın sözlerinden hareketle romanın insanlık bunalımının ürünü olan bir tür olduğu iddiasını ortaya atabiliriz ancak bu iddia bir edebi tür olarak romana değer kaybettirmez. Çünkü roman onun da dediği gibi modern çağın başlangıcından bu güne insana sadakatle refakat etmiştir (Kundera, 2009, s.17). Bu yüksek sadakat, bazen okuru rahatsız edecek boyutlarda olsa da insan ve bir yazın türü olan roman arasındaki inişli çıkışlı ilişkinin en önemli belirleyicisidir ve malzemesidir. Zaman zaman insanın doğa üzerindeki tartışmasız hakimiyetine şahitlik eden roman zaman zaman da insanın eşya karşısındaki geçiciliği ve güçsüzlüğünün acı itirafına refakat eder. Çünkü insanın doğa karşısındaki konumu, yine insan tarafından üretilen değer yargılarının penceresinden yansır romana. “Bir zamanlar Descartes tarafından “doğanın efendisi ve sahibi” mertebesine yükseltilen insan, kendisini geride bırakan, aşan, ona sahip olan güçler (teknik, politik, tarihsel güçler) için basit bir şey haline geliyor. Bu güçler için, onun somut varlığının, “yaşamındaki dünyanın” artık hiçbir önemi ve değeri yoktur: O silinmiştir, peşinen unutulmuştur.” (Kundera, 2009, s.16).

“Bana sanatçının ne olduğunu söyleyiniz, ben de size onun neyin bilincinde olduğunu söyleyeyim ve bu vesileyle onun sınırsız hürriyetinden söz edeyim ve ahlaki kaynaklarını açıklayayım” (James, 2004, s.58) diyen Henry James deşifre ettiği yazar/eser-ideoloji/dünya algısı ilişkisi anlatmak istediklerimizin de özünü ifade eder. Belirli bir sosyal dönüşümün ve modern orta sınıfın edebi ürünü (Karpat, 2009, s.10) olarak kabul edilen romanın, toplumsal dönüşümü en yakın ve en doğru şekilde takip edebileceğimiz tür olması kaçınılmaz bir gerçektir. “Roman sanatı toplumsal değişimleri, politik süreçleri ya da insanın gerçek dünya ve insanlarla ilişkisini başlıca sorunu olarak gördüğü gibi, asıl önemlisi, bunlara gerçek yaşamın ötesinde bir derinlik ve gerçeklik kazandırmıştır.” (Gümüş, 1991, s.24). Belirtilen derinlik ve gerçekliğin somutlanabilmesi için yazarın yararlandığı temel araç roman kişisidir. İnsanın insanla, insanın eşyayla ilişkisi değiştikçe roman kişisinin konumu da değişime uğramış ancak önemini kaybederek de olsa varlığını devam ettirmiştir. Bu değişimin uç noktası olan anti-kahraman bile bu var olmaya devam edişin bir göstergesidir.

Roman kişisinin itibar kaybı, insanoğlunun bugüne bıraktığı dünyayla, insanlık vicdanında derin travmalar oluşturan acılarıyla, toplumsal değerlerin bireysel değerler karşısındaki güç kaybıyla kısaca insani olanın değersizleşmesi ve insanların mutsuzluğuyla doğrudan ilgilidir. Kaçınılmaz bir süreç olarak devam eden kentleşme sürecinin oluşturduğu güvenlik sendromu ve yalnızlaşma ve dolayısıyla yabancılaşma insanoğlunu mutsuz kılmış, insan bugüne kadar hâkimi olarak hükmettiğine inandığı mekânın ve eşyanın hâkimiyetine girmiştir. Reform, Rönesans hareketleri, Aydınlanma ve Endüstri devrimleri esnasında gelişen ve güçlenen dünyaya oranla insan güç kaybına uğramıştır. Aydınlanma felsefesi, modernizm ve postmodernizm Batı için yeni dillerdir, dünyayı yeniden anlamlandırma çabalarıdır (Uçan, 2009, p.2284). İnsanlık tarihinin radikal dönüşüm kavşakları olarak nitelendirilebilecek tüm bu hadiseler beraberinde yeni bir dünya algısının oluşmasına kaynaklık etmiş, hayatla paralel bir evrende gelişimini sürdüren roman türü de bu dönüşüme tanıklık etmiştir.

Dünya edebiyatının ilk modern romanı olarak kabul edilen Don Kişot'tan bugüne çok şey değişmiştir. Batıda roman türünün kaynağı olarak gösterilen romansların etkisini ve eleştirisini içinde barındıran bu romanın kahramanı ironik bir şövalyedir. Ancak Don Kişot bir tarafıyla ataları olan aşkın kahraman şövalyenin mirasçısı olduğu gibi bir tarafıyla da ayağı yere basan reel roman kahramanının da habercisidir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Don Kişot'tan sonra roman kahramanı bir kurgu dünyasının üyesi de olsa beslendiği ve içinde büyüdüğü gerçek dünyanın değişimine ayak uydurmuş ancak gerektiğinde gerçek dünyanın ürettiği yeni değerler bütününe başkaldırmaktan da geri durmamıştır.

Çötükseven, gerçek dünyadaki kahramanla roman kahramanı arasında karşılaştırma yaparak roman kahramanını kendini açık yüreklilikle okura ifşa ettiği için daha cesur bulur. Onları kahraman yapan şeyin gerçek dünyada olduğu gibi sıradışı işler yapmalarının değil bütün çıplaklığıyla kendilerini ele vermeleri olduğunu düşünür.¹ Bu ele veriş okuru insanın sınırları üzerine düşünmesini sağlayan, kendi hayatının dışındaki yabancı ama insanî olan “hayat”la tanıştırır. Okuru insani olanla zenginleştirir, sınırlarını genişletir:

“Özellikle roman olarak kendini var eden edebiyat metni yoluyla, romanın öznelere, kahramanları yoluyla, onlar aracılığıyla, ben, kendimi daha iyi görebilirim, kendimi daha iyi anlayabilirim, insan olarak olanaklarımı fark edebilirim. Romanın kurmaca dünyası, bu kurmaca dünyanın kurmaca ama bir o kadar da “sahici” kahramanları beni yeni bir dünyaya sokar; beni insanlarla, insansal ilişkilerle, insansal eylemlerle, kısaca insansal olanaklarla karşılaştırır, buluşturur.”²

Çötükseven'in bu bakış açısı roman insan ilişkisine diyalektik bir nitelik getirir. Bir anlamda hayatın roman üzerindeki etkisi kadar romanın da hayat üzerindeki etkisi tartışılır hale gelir. Bu konuda M. Fatih Andı da yalnızca hayatın edebiyatı şekillendirmediğini çoğu zaman edebiyatın da hayatı şekillendirdiğini hatta hayatın kendini edebiyata uydurduğunu ifade eder (Andı, 1996: 28) Bu bağlamda roman kahramanı toplumsal açıdan bir ideale dönüşür ve kendi etrafında oluşan etki alanının merkezine oturur. Zaman zaman gündelik hayatta karşılaşılan insanlarla ilgili roman kahramanlarına atıfta bulunarak benzetmeler yapmak da bu diyalektik ilişkinin bir yansımasıdır.

Her romanda farklı değer ve görevde birçok kahraman vardır. Ancak bunlardan bir tanesi romandaki değişme sürecini yaşayan, ilgi merkezi olan ve roman yapısını oluşturan bütün unsurların merkezi olan roman başkişisidir (Freidman, 2004, s.138). Diğerlerinin varlığı ondan dolayı, onun içinde yaşadığı hayatı anlamlı ve gerçekçi kılmak içindir. E. M. Forster roman karakterlerini düz ve yuvarlak olmak üzere iki gruba ayırır. Düz karakterler, XII. Yüzyılda insan mizacındaki hâkim unsurları temsil eden genel olarak tek bir fikrin veya niteliğin sembolü olan karakterler olarak tanımlar. Bu karakterler düz yaşayan, romanda kendisine verilen rolün gerekliliklerini yerine getiren ve tek bir cümleyle tanımlanabilecek kişilerdir. (Forster, 164) Yuvarlak karakterler ise birden fazla nitelik ve unsura sahip olan, yaşadığı değişimlerle okuru inandırıcı bir şekilde şaşırtabilen karakterlerdir. (Forster, 169) Roman başkahramanları genelde yuvarlak karakteri temsil ederler. Onun etrafında olan ve varlığını onun merkeze alındığı dünyada kendilerine biçilen görevlere borçlu olan diğer kahramanlar ise düz karakteri temsil ederler. Ancak bu durum zamanla yuvarlak karakterlerle düz karakterleri birbirine eşitlemiş bu eşitleme yuvarlak karakter dediğimiz başkahramanın aleyhine olmuştur. Bu sıradanlaşma süreci roman kadrosunu birbirine eşit birçok karakterle genişletirken, roman aslında hiçbir aşkın özelliği olmayan, gündelik hayatın geçici sıkıntılarıyla cebelleşen, bir insan pazarına dönüşmüştür. Bu durum birbirinden habersiz yaşayan ama hayatları bir şekilde tesadüflerle de olsa birbirini etkileyen ama ne kendi hayatları ne de başkalarının hayatları üzerinde iradeleri olan insanların basit hayatlarının dramatisasyonundan başka bir şey ifade etmez.

¹ Betül Çötükseven, **Roman Kahramanları Hayata Ayna Tutuyor**, Roman Kahramanları Dergisi, Sayı: 13 <http://romankahramanlari.com/> Erişim Tarihi: 16. 01. 2015

² Betül Çötükseven, **Roman Kahramanları Hayata Ayna Tutuyor**, Roman Kahramanları Dergisi, Sayı: 13 <http://romankahramanlari.com/> Erişim Tarihi: 16. 01. 2015

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Geleneksel romanla ilgili bu tanımlama çabasının günümüz romanı için bir anlam ifade edip etmediği ayrı bir tartışma konusudur. Meta anlatıların hakim olduğu ve belli güç merkezlerinin varlığını devam ettirdiği dünyada öne çıkan, varlığıyla insanlığın kaderini ters yüz edebilen ideal insanların varlığına inanç hala devam ederken doğal olarak roman türü de tek bir insanı merkeze alarak ve onun etrafında dönen dünyayı kurgulayarak okura sunarken bütün güç merkezlerinin dağıldığı tek güç merkezi olarak “merkezsizliğin” (Mahfuz, 2014, p.755) kabul edildiği postmodern dönemde artık tek bir ideal insan/kahraman üzerinden kurgulanan modern roman da bir nostalji nesnesi olarak edebiyat tarihinin konusu olmuştur/olmaya mahkumdur.

Batı’da başlayan ve modernleşme sürecinin de temel konularından biri olan Tanrı merkezli bir dünyadan insan merkezli dünyaya geçiş sürecinin ve doğal olarak modern dünyanın ürettiği bir tür olan romanın merkezinde de insanın olması kaçınılmaz bir durumdur. Tanrı’nın yerine talip olan daha doğrusu göz koyan insan belki de bu hadsizliğin bedeli olarak nesneleşmiş, tarumar ettiği dünyanın kıymetlisi iken onun nesnelere bir nesneye dönüşmüştür. Bu itibar kaybı hayatın olduğu gibi sanatın ve özelden edebiyatın öznesi konumundaki insanı da özne olma statüsünden nesnenin itibarsızlığı ve sıradanlığına mahkûm etmiştir. Nişancı’nın da dediği gibi “*verilen kayıplar, ulaşılan zaferi kat kat gölgelemiştir. Görünüşte galipken, insanlığın yok oluşun eşliğine mi geldiği endişesi, artık zihinleri iyiden iyiyeye meşgul etmektedir.*”³ (Nişancı, 2006). Bu bağlamda merkez çevre ilişkisi kapsamında insan merkezi temsil ederken varlık dünyasının diğer bütün elemanları çevreyi temsil etmekteydi. İnsan merkezinde olduğu dünyayı o kadar fütursuzca tahrip etti ve çevrede bulunanları öyle bir varoluş problemi ile karşı karşıya bıraktı ki kendi varlığını da tehdit eder hale geldi. Kendisi dışındaki değerler dünyasını mahkûm ettiği bataklığa kendisi saplandı ve kurtulmak için mücadele ettikçe fizik yasalarına uygun bir şekilde iyice bataklığa saplandı. Batı düşüncesi, insanlığı sürüklediği bu bataklıktan kurtarmak için dün değişmez yasalar diye dayattığını inkâr ve yerine aslında kendi yaşam ve değer alanını öncelemeye çalışan yeni insanlık reçeteleri ikame etmenin gayreti içerisinde şimdi. İnsanın çevreyle ilişkisinin düzeltilmesi, tahrip ettiğinin yeniden inşa edilmesi ve elde kalanın korunması üzerine kurulu bu reçeteler, hastalığın ortaya çıkışına sebep olan zihni bataklığın kurutulmasını öncelikle öngörmediği için etkili sonuçlar vermemektedir.

Kendine yabancılaşan, kendi kendini itibarsızlaştıran ve doğal olarak de nesneleşen/şeyleşen insanın edebiyat metnindeki hâkimiyetinin, özel ve özgün yerinin her şeyden bağımsız olarak devam edebilmesi mümkün değildir. İnsanî olandan hızla uzaklaşan romanın, insandan uzaklaşması da onu bekleyen kaçınılmaz bir sonudur. Artık roman her okurun değil, ideal/örnek/üst okurun ve belki de sadece sanatçıların tüketebileceği, hayatın değil sadece sanatın bir nesnesidir. İnsanın değil insanın değersizliğinin ve sıradanlığının ifşasıdır.

“Arı bir sanat olası değilse bile, sanatın arıtılması yolunda bir eğilim bulunduğu kuşku götürmez. Bu eğilim romantik ve doğalcı üretimde egemen olan insani, fazla insani öğelerin, yavaş yavaş giderilmesine sürükleyecek. Ve o süreçte yapının insani içeriği öylesine seyrececek ki, bir an gelecek, neredeyse görünmez olacak. İşte o zaman salt sanatsal duyarlılık denilen özel yetenekle donatılmış kimselerin algılayabileceği bir nesnemiz bulunacak. Halk kitleleri için değil, salt sanatçılar için bir sanat olacak; halka yönelik bir sanat değil, bir kast sanatı.” (Ortega, Gasset, 2012, s.26)

Edebiyat ve özelden de roman insanı, durumuna uygun bir şekilde konumlandırıldığı “kahramanlık” statüsünden, sıradan insana ve ardından şey/hıç statüsüne düşürmüştür. Ecevit’in ifadesiyle artık kendilerine kahraman dememeye özen gösterdiğimiz anlatı kişileri de, metnin odağı

³ Tarık Ş., Nişancı, (2006), **Yeniden İnsan Merkezli Bir Dünya İçin Hesaba Katılması Gereken Bir Ortaçağ Denklemi: Tüketimde Diğergamlık Hasleti ve Üretimde Ahilik**, Erişim Tarihi: 13. 01. 2015 Sistemihhttp://www.koprudergisi.com/index.asp?Bolum=EskiSayilar&Goster=Yazi&YaziNo=450

ve anlamın taşıyıcısı olma görevini yitirmişlerdir (Yıldız, 2001, s.77). Aşırı bir yorum olarak değerlendirilme ihtimali yüksek olsa da tarihin, mitolojinin ve fantezinin yoğun bir şekilde edebiyat gündemini meşgul etmesini bugün varlığı tehdit altında olan insanın tarihte, mitolojide veya fantastik dünya da sonuçsuz bir arayış çabası olarak değerlendirebiliriz. Hatta biraz daha zorlarsak polisiye merakı artışını da insanın ve onunla birlikte kaybolan insani değerlerin bir dedektif titizliğiyle aranılışıyla ilişkilendirebiliriz.

Gasset, romanın bu yeni formunda insanın hayatta olduğu gibi sanattaki değer yitimini somutlaştıran bazı eğilimler görür. Bunlardan ilki sanatın insansızlaştırılmasıdır. Ki bunun sebebi bizzat insanın kendisidir. İkincisi canlı kalıplardan kaçınmaktır. Üçüncüsü sanat yapıtının sanat yapıtından başka bir şey olmamasını sağlamadır ki bu bir anlamda sanatın etki alanının daraltılması fildişi kuleye çekilmesi, sadece nitelikli okura hitap etmesidir. Dördüncüsü sanatı ancak bir oyun sayma, ötesine geçmemedir ki katı realitenin yalnızlığa, yabancılığa, değersizliğe ve acılara mahkûm ettiği insanlık için oyun önemli bir sığınak, kolay bir kaçış alanıdır. Bugünün dünyasının değerleriyle ufku kapanmamış, etrafı demir parmaklıklarla örülmemiş olan çocukluk ve onun hayatla ilişkisini temsil eden oyun realitenin acımasızlığından kaçılacak bir alandır. Beşinci eğilim olan ironi ise baş edemedikleriyle alay etme onları 'ti'ye almaktır. Altıncı eğilim her türlü sahtelikten kaçınma, bu nedenle titiz bir uygulamadır. Son eğilim ise sanatın, genç sanatçılara göre, hiçbir aşkınlığı bulunmayan bir şey olarak kabul edilmesidir. Bir anlamda insanın değer yitimi ile birlikte sanat eseri de değer yitimine uğramıştır (Ortega, Gasset, 2012, s.26).

Romanın insansızlaşması beraberinde roman öldü mü? Sorusunu gündeme getirmiştir. Geleneksel romanın insan merkezli yapısının çökmesi bu sorunun sorulmasının kaynağını oluşturur (Yıldız, 2001, s.78). Elbetteki roman ölmemiştir. Ama rahatlıkla ifade edilebilir ki bir roman kahramanı olarak insan ölmüştür. Bu ölüm ilanı bir edebi tür olarak romanı öldürmese de çok farklı bir forma sokmuştur. Bir anlamda insanı dışlayan roman hayata tuttuğu aynayı kendisine çevirmiş, kendi kendini konu edinir olmuştur.

Bu değişim süreci sadece roman kahramanını değil genel anlamda sanatçı özel anlamda ise roman yazarını da değişime uğratmıştır. Bir anlamda büyük iddiaların adamı, toplumu kendi dünya algısı yönünde eğitme ve değiştirme amacındaki roman yazarı, romanda olduğu gibi kendi dünyasına dönüş biçiminde bir kaçışa yönelmiştir. (Şaylan, 2009: 112) Aslında bu durum aydınlanma düşüncesinin yazara yüklediği misyonun iflas etmesinin bir sonucudur. Bir anlamda bu sonuç, tanrı merkezli dünyadan insan merkezli dünyaya geçiş sürecinde insana yüklenen ağır sorumluluğun altında kalan insanın yaşadığı travmatik bir sonuçtur. İnsana aydınlanma düşüncesi ile vadedilen mutluluk ve refah gerçekleşmemiş aksine insanlık yaşanan iki dünya savaşının neticesinde acılara mahkûm olmuştur. Vadedilen ve yaşanan arasındaki makasın açılması aydınlanma misyoneri gibi çalışan yazarların aydınlanma düşüncesi ve kendi kendileriyle yüzleşmeleri sonucunu doğurmuş bu yüzleşme süreci öncelikle hayal kırıklığı ve ardından yazarın bir fetih ve mühendislik alanı olarak gördüğü gerçek hayattan geri çekilmesi, kendine ve doğal olarak eserine dönmesiyle sonuçlanmıştır. Bütün bu süreç neticesinde yazar hem güven hem de özgüven kaybına uğramıştır.

Güven kaybı okurla yazar arasındaki ilişkiyi yazar aleyhine bozmuş, bir anlamda yazarı kendi yalıtılmış dünyasında yalnızlığa mahkûm etmiştir. Neredeyse geleneksel romanın tanrı yazarı yazdıklarına muhatap bulamaz hale gelmiştir. Aslında bu süreç yazarın da aydınlanma düşünürlerinin ihanete uğramasıyla doğrudan ilgilidir. Aydınlanma düşünürlerinin sözcüsü ve misyoneri gibi çalışan geleneksel yazarın, onlardan ilhamla okura vadettiklerinin gerçekleşmemesi aksine insanlık açısından daha fazla acılı, daha fazla ölümlü açlığın ve güvensizliğin hüküm sürdüğü bir dünya insanlığı bunalıma sürüklemiştir. Bu bağlamda popüler romanın yaygınlaşmasını bir anlamda yazarın genel geçer okurla barışma, onu dikkate alma fildişi kuleden feragat edip insan

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

içine çıkma gayreti olarak da değerlendirebiliriz. Bu süreç yazarın kendi türüyle arasında açtığı mesafenin kapanması, kendisinin de bir insan olduğunu hatırlaması, özüne dönüş sürecidir. Fakat bu öze dönüş süreci, yazarın bireyselleşmesini de beraberinde getirmiştir. Bu bireyselleşme ise yazar ile okur arasında farklı sorunların ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Yazarın bireyselleşmesinin ortaya çıkardığı en önemli sorun edebiyat eserinin anlam(sızlık)ı sorunudur. Okur yazarın bireysel dünyasından devşirdiği ve bir bakıma şiirin diliyle imgeleştirdiği dünyayı anlamakta zorlanır, o dünya içerisinde kendine yer edinme imkanı bulamaz hale geldi.

Özgüven kaybı ise -ki bu özgüven zaman zaman kibre, kendini insanüstü bir varlık konumuna oturtmaya (tanrı yazar) kadar varmıştır- yazarı insanileştirmiştir. Kibir mütevazılığa, tanrılık iddiası insaniliğe dönüşmüştür. Artık o büyük iddiaların kahramanı, bir toplum mühendisi değil, kendi sıradan yaşamının, özlemlerinin ve bunalımlarının yazarıdır. Kendi türünü oluşturan diğer herkes gibi dünyaya karşı güvensiz, dünyanın verdiği acılardan rahatsız, gelecekle ilgili kaygı taşıyan bir “insan”dır. Dünyada işlerin insan adına iyi gitmediğini farkındadır. Modernleşme sürecinin tartışılmaz kıldığı yeni insanlık değerlerini sorgular, gelenekle yeniden ve sağlıklı bir ilişki kurmanın derindedir. Ancak, toplumsal hayattan uzaklaşması, kendi iç dünyasına yoğunlaşması onu okurdan iyice uzaklaştırmış, edebî faaliyetlerinin küçük bir azınlığa hitap etmesinin önüne geçememiştir. Bu sonucun ortaya çıkmasında televizyon ve sosyal medya gibi iki güçlü rakiple baş edememesinin de etkisi büyüktür. Yazılı olanın görsel olanla mücadelesi sürekli görsel olanın lehine gelişmiş, yazılı olan sürekli değer kaybetmiştir.

Sonuç olarak roman kahramanının yanında anlamında ötelendiği, kaybolmaya yüz tuttuğu bir dönemin içindeyiz. Artık 20. yüzyılın sonlarından itibaren ortaya çıkmış çok farklı edebiyat eserleriyle karşı karşıyayız. Okurun kafasını allak bullak eden bu eserler okura yeni bir dünyanın kapılarını aralıyor. Postmodern edebiyat ise bu kafa karışıklığını artık bir üslup özelliğine dönüştürmüş, çelişkileri kabullenmiş, yaşanmakta olan kaosu olduğu gibi sergilemekle yetiniyor.⁴ İdeal insan yerine yaşanan bu kaosu en derininde hisseden kafası karışık sıradan insanların boy gösterdiği, çelişkileriyle beraber yaşadığı bir yer romanın dünyası. Bu insanlar, dünyayı değiştirmek gibi büyük iddiaların yanına yaklaşmadan kendi küçük hayatlarında, gelgitler içinde ve kafası karışık bir şekilde yaşamaya devam ediyor. Ki uzun zamandır ortaya konan örnekler bu değersiz konumunu bile kaybetmek üzere olduğunun sinyallerini veriyor. Uzun zamandan beri Gasset’in de ifade ettiği gibi resim sanatı üzerinden gidersek amaç insandan, evden ya da dağdan apayrı bir şey değildir ancak çizilen adam insani özellikleri neredeyse tamamen yok edilmiş bir adam, ev gerçek hayatta içinde kendimizi güvende ve rahat hissettiğimiz ev değil, dağ bildiğimiz dağ değil.⁵ Tarihi, bilimkurgu ve fantastik romanların ağırlık kazandığı edebiyat dünyasında zamanın ibresi de geçmişten ve gelecektekine yana. Bugünü bir anlamda realiteyi temsil eden “şimdi” bir kayıp zaman olarak siliniyor hafızalardan. Zamansal kaçışı temsil eden bu süreç insanî olandan uzaklaştırıyor romanı. Piyasa ilkelerinin her alanında hâkim olduğu bir dünyada itibarını kaybeden insanın dramını edebiyat eseri üzerinden takip edebilmek mümkün. İnsansız bir sanatın ve özelde edebiyatın yaşayıp yaşayamayacağı veya kendisine nasıl bir çıkış yolu bulacağı ise ayrı bir tartışma konusu.

⁴ Yıldız, Ecevit; (2004), Orhan Pamuk’u Okumak, İletişim Yayınları, s. 25, İstanbul

⁵ Gasset, 33

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

KAYNAKÇA

- ANDI M. Fatih, , (1996), **İnsan Toplum Edebiyat**, Kitabevi Yayınları, s. 28, İstanbul
- ECEVİT Yıldız;, (2001), **Türk Romanında Postmodernist Açılımlar**, İletişim Yayınları, s. 77, İstanbul
- GOLDMANN Lucien, **Roman Sosyolojisi**, çev., Ayberk Erkay, Birleşik Yayınları, s. 18, 2005, Ankara
- GÖZÜTOK Türkan, (2011). “**Modernizmin Kayıp Çocukları (Lost Children of Modernism)**”, TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-, ISSN: 1308-2140, (Prof. Dr. Ahmet Buran Armağanı), Volume 6/1, Fall 2011, www.turkishstudies.net.
- GÜMÜŞ Semih, Roman Kitabı, Adam Yayınları, s. 24, 1991, İstanbul
- JAMES Henry, **Bir Hanım Efendi'nin Portresi Önsözü**, İçinde Philip Stevick, Roman Teorisi, Akçağ Yayınları, s. 58, 2004, Ankara
- KARPAT Kemal H., **Edebiyat ve Toplum**, Timaş Yayınları, s.10, 2009, İstanbul
- KUNDERA Milan, **Roman Sanatı**, Can Yayınları, s.18, 2009, İstanbul
- NİŞANCI Tarık Ş., (2006), **Yeniden İnsan Merkezli Bir Dünya İçin Hesaba Katılması Gereken Bir Ortaçağ Denklemi: Tüketimde Diğergamlık Hasleti ve Üretimde Ahilik**, Erişim Tarihi: 13. 01. 2015 Sistemi <http://www.koprudergisi.com/index.asp?Bolum=EskiSayilar&Goster=Yazi&YaziNo=450>
- ORTEGA Jose Y, GASSET (2012), **Sanatın İnsansızlaştırılması ve Roman Üzerine Düşünceler**, Yapı Kredi Yayınları, s. 20, İstanbul)
- STEVİCK Philip, **Roman Teorisi**, Akçağ Yayınları, s. 311, 2004, Ankara
- ŞAYLAN, Gencay; (2009), **Postmodernizm**, İmge Kitabevi, s. 112, Ankara
- UÇAN Hilmi, (2009), “**Modernizm/Postmodernizm ve J.Derridanın Yapısökümcü Okuma ve Anlamlandırma Önerisi** (Modernizm/Postmodernizm And Deconstructivism Reading And Suggestion Of Explain Of J.Derrida)”, TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-, ISSN: 1308-2140, (Prof. Dr. Ahmet Buran Armağanı), Volume 4/8, Fall 2009, www.turkishstudies.net
- WATT Ian, **Romanın Yükselişi**, Metis Yayınları, s. 10, 2006, İstanbul
- ZARİÇ Mahfuz, (2014). “**Göstergebilim Ve Yapıbozumdan Postmodernist Yapısal Eleştiriye** (From Semiology And Destructuralism To Postmodernist Structural Criticism)”, TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-, ISSN: 1308-2140, (Prof. Dr. Ahmet Buran Armağanı), Volume 9/12, Fall 2014, www.turkishstudies.net

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

YALÇIN, F., Romantikten Postmoderne Bir İnsan Olarak Roman Kahramanının Ölümü, *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 10/4 Winter 2015, p. 937-950, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7824>, ANKARA-TURKEY

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

